

Petrův hřích

O znečistění slova

Žijeme v pozdní noci sedmého dne Stvoření: bohové už dlouho netvoří a nepíší již na zed' žádné viditelné slovo. V této temnotě nám z duchovního věna nezůstalo nic jiného než slovo. Slovo - nikoli slova, *nadání* ke slovu ono slovo, které se vyslovuje nehybnými rty a je slyšet, přestože je smyslové uši nemohou zachytit. Jen člověk dokáže z vnitřního záměru tvořit hlásky, slova: to je most od člověka k člověku, to je most mezi světem a člověkem. Ve slově spočívá monistický prazáklad: slovo je tento prazáklad.

Most musí být udržován čistý. Jakmile se z toho stane problém, tj. člověk dostane schopnost používat slovo v nepravdivém, v neupřímném smyslu, je napomínán, aby dbal na čistotu slova. Ve Starém zákonu čteme: „Nevezmeš jména Pána, Boha svého nadarmo...“ (2. Mojžíš 20,7). Nebo v Novém zákonu: „Ale pravím vám: Z každého prázdného slova, které lidé promluví, budou skládat v den soudu účty. Neboť ze svých slov budeš ospravedlněn, a ze svých slov budeš také odsouzen“ (Mt 12,36-37). Tím není míněno jen mluvené slovo, ale všechno, co člověk „říká“, když jedná, když se nějak chová. Jménem Páně je ale Slovo. A slova jsou znamením toho, že člověk má Slovo. Nepoužívá-li však slova opravdu jako slova, tak se šíří znečistění slov až ke Slovu v člověku, v lidstvu, které ve svém celku je tělem Slova, toho Slova, které se může vtělit do mnoha jazyků a přece je jednotnou řečí lidstva - myšlením. Toto Slovo je *smysl*, který se vznáší v rozhovoru ode mě k tobě a zpět. Ve spatření *tohoto* Slova *vzniká* pravda, *alétheia*, tj. *neskrytost*: že se Slovo stalo tělem a člověk je mohl spatřit, poněvadž nyní si také v něm zřídilo svůj Stánek ono Slovo, které dosud člověk používal nesvobodně. Spatření Slova je svobodu, ze

Slova a ve Slovu. Okolnost, že Slovo se ještě ani dnes nenahlíží, způsobuje nekřesťanskost v naší kultuře.

Porozumění slovu a přítomnost ve slovu

Slovo je jen tehdy slovem, je-li mu *plně* porozuměno, když mluvící *zcela* stojí za slovem. Jinak bude slovo stále více *věcí* - neprůhlednou a neproniknutou, za níž se člověk skrývá, jako se skryl po pádu do hříchu *před* Božím hlasem *za* slovy (1. Mojžíš. 3, 8-11). Zrcadlené vědomí minulosti nemůže být v přítomnosti slova bdělé, jen snově prožívá tvoření významu, tvoření slova. Ale slovo je přítomnost: aby nastal rozhovor, musím být *přítomen* já i ty. Kvůli svému charakteru minulosti nese všední vědomí v sobě tendenci udělat ze slov obaly, věci. *Slovo* je nejmocnější realita: je tvořivé; slova se stávají nereálnými, poněvadž přicházejí z vědomí minulosti a odcházejí do něj. Minulost přece není *skutečná*, tedy působící; působit může jen to, co je přítomné.

Jsme podmíněni vědomím minulosti, a proto žijeme ve světě minulosti. Do něj svítí myšlenkové intuice, jasné okamžiky vnímání jako světla přítomnosti, a z nich se živí a udržuje svět minulosti. Pramen smyslových vjemů, myšlenek jakožto intuicí, a schopnost mluvit nejsou světem minulosti. Proto je nelze přiměřeně popsat slovy všednodenního vědomí, dají se jen naznačit, asi v tom smyslu, jako napsané slovo „kráva“ nemá nic podobného s krávou, ale ukazuje na ni.

Theosofie Rudolfa Steinera a význam sebepoznání

Proto R. Steiner napomíná: „Můžeme číst Theosofii tak, že víme: Tady uvnitř jsou pojmy, které mají vůči obyčejnému pojmovému světu fyzické oblasti takový vztah, jako pojmový svět fyzické oblasti vůči snovému světu.“ Jestliže při čtení duchovně vědeckých sdělení nedojde v porozumění těmto sdělením ke kvalitativní změně pojmové úrovně, pak čteným slovům rozumíme jen jako obalům, tj. nerozumíme jim. A když pak člověk používá výrazy pro nadsmyslové skutečnosti ve formě obalů, dopouští se hříchu vůči slovu: znečišťuje slovo, které používá, i slovo v sobě. Intuitivní porozumění duchovně vědeckým pojmům je duchovní gesto, které vyžadoval Rudolf Steiner jako základní stupeň přístupu ke studiu duchovní vědy, ačkoli samo intuitivní porozumění nám ještě nedává právo *mluvit* o těchto skutečnostech, poněvadž ještě chybí *zkušenost, vnímání*. Nikdo se vážně nepokusí popsat slona, dokud žádného neviděl - ať už o tomto zvířeti četl sebevíce literatury.

Mluvit o zkušenostech duchovního badatele, pokud je sám nemohu zažít, mám právo jen v tom smyslu, že je pojmám jako zprávu duchovního badatele, ale neodvolávám se na ně jako by byly *pro mě* skutečností. Nekrytá slova, mluvení o tom, co jsem nezažil, rozumové kombinace s prvky zážitků, které nejsou vlastními zážitky, to všechno tvoří izolující vrstvu nesprávných představ, jimž chybí vjemová stránka, která je nahrazena prvky představ ze smyslového světa nebo z minulosti. Izolující vrstva tak odděluje mluvícího a většinou i jeho posluchače stále více od reality: od reality přítomnosti, ducha, od vnější a vnitřní reality.

Intelekt, sentimentalita, iluze

Zneužití slova vede k iluzionismu, jehož nápadným znakem je *potvrzovat* to, co je dáno jen jako iluze, čímž se tato iluze znovu překrývá a brání to jejímu uskutečnění. To platí pro ujišťování o „esoterickém“ charakteru, „důležitosti“, „světovém významu“ atd. Kdyby to všechno existovalo, nebylo by třeba o tom ujišťovat. Právě ujišťování je znamením nereálnosti tvrzení.

Slovo přicházející z nej vyššího pramene se nedá konzervovat. Musí růst, nebo zpustne a obrátí se proti člověku, který je používá; ale i proti lidstvu, jehož duší je Slovo.

Nelze samozřejmě nikomu říkat: Mýlíš se, žiješ v iluzích; to samo by bylo nerealistické, nepřátelské životu. Kritická ostrost meče *vůči druhému* člověku se musí proměnit tak, aby mohla být léčivým dotekem. Iluze, klam je však téměř vždy nejprve *sebeklam*: člověk dostatečně ostře nerozlišuje mezi tím, co přečetl, a vlastním poznáním. A ve vztahu k sobě je třeba používat na sebeklam tu nejtvrdší, nejostřejší kritiku; neboť jen sebepoznání, absolutní poctivost vůči sobě může odkryt sebeklam, vlastní iluze a tím i druhé osvobodit od mých iluzí. Trvají-li moje iluze, odcizují mě stále více od reality, od zážitku toho, čeho místo zaujímají. Budu stále mluvit o duchu a nikdy ne z ducha: to je nesprávná řeč. Tak se budu stále ujišťovat.

Intelekt není přiměřeným prostředkem pro poznání vyšších pravd nebo skutečností. Dotkne-li se jich, zašpiní je, protože je totožný s podstatou ega. Jestli člověk přesto o nich intelektuálně hovoří, týká se ho výrok: „Neposkvřuje člověka, co vchází do úst, nýbrž co vychází z úst, to poskvřuje člověka“ (Mt 15,11). Úlohou intelektu bylo právě oddělit člověka od zážitku duchovnosti. Nepomůže nám, zřídíme-li intelekt sentimentalitami nebo iluzemi, tím

se jen vyživuje sektářství: „Každá idea, která se ti nestane ideálem“ (kterou neumíš sám přiměřeně pochopit, na niž se ale odvoláváš), „zabije v tvé duši nějakou sílu“. Ve vztahu k duchovním skutečnostem nemůže existovat žádné odvolávání se. Neboť není-li člověk sám schopen poznat to, na co se odvolává, neví *dostatečně hluboko*, co vlastně duchovní badatel říká. Čisté a stále čistší myšlení, prosté i násilného vpravování - také pozitivních - předsudků, přání, myšlenkových zvyklostí, je cestou k intuitivnímu porozumění, ale také k prožívajícímu cvičení.

Výzva ke konání slova, nejen k poslouchání

V evangeliích jsme vícekrát vyzýváni ke *konání* slova, nejen k poslouchání. „A každý, kdo slyší tato má slova, ale neplní je, bude podoben nerozumnému muži, který si postavil dům na písku“ (Mt 7,26). „Buďte však činitelé slova a nejenom posluchači, jinak klamete sami sebe“ (Jak. 1,22). Příliš rychlé zmocnění se slova po čtení, mluvení nekryté žádným konáním, to je Petrův hřích, hřích proti slovu. Petr podniká se slovem často více, než je schopen „konat“. Tak například při kráčení na jezeře (Mt 14,28); když „napomíná“ Pána (Mt 16,22; Mk 8,32-33); při mytí nohou (Jan 13,6-10); když zdůrazňuje obětavost učedníků (Mt 19,27; Mk 10,28; Lk 18,28). Jeho omyl, jeho iluze se stávají zjevnými v předpověděném trojnásobném zapření zajatého nositele Logu. Jeho hříchem není samotné zapření, druzí učedníci také uprchli. Petr se však dopustil zapření *výrokem* „já to nejsem“, a to se mu stane navzdory jeho ujišťování: „I když se všichni nad tebou pohorší, já se nikdy nepohorším“ (Mt 26,33; Mk 14,29); „Pane, s tebou jsem hotov jít i do žaláře, i na smrt!“ (Lk 22,33); „Svůj život dám za tebe“ (Jan 13,37). Hřeší slovem, které není kryto činem.

*

Žije v něm však také síla poznání: Pán je Kristus (Jan 6,69; Lk 9,20; Mk 8,29; Mt 16,16). Díky této síle ho potká dobrý osud: za několik hodin po svém nenaplněném ujištění poznal při zakokrhání kohouta svůj hřích proti slovu a „hořce se rozplakal“ (Mt 26,75). Po zmrtvýchvstání Pána má sílu své trojí zapření odčinit trojím potvrzením své lásky k Pánu - *po Jeho otázce* (Jan 21,15). *Zde* neklame sebe ani tazatele: „Ty víš, že tě miluji.“ Je uzdraven. A při zázraku o Letnicích (Sk 2,14) ho vidíme jako jednoho ze zasvěcených do nejvyššího tajemství Slova, a neustále se takto jeví i později, když jde o slovo Ducha (Sk 10,44).

Onemocnění slova - morální onemocnění

Podobně jako Petr i my trpíme onemocněním svého slova; často ve slovu opouštíme půdu zkušenosti a většinou si toho ani nevšimneme. Tato nemoc je kořenem mnoha jiných těžkostí a je nakažlivá: nesprávná řeč dráždí k nesprávné odpovědi, k ujišťování. Prvním krokem k uzdravení je pochopení, že tato nemoc je tu, ve *mně*. Zároveň je morálním onemocněním. Prostřednictvím popsaného cvičení správné řeči se mohu ponenáhlu léčit, pod podmínkou, že podobně jako v Petrovi bude také ve mně láska ke slovu, k pravdě, větší než nedobrý impuls, jenž působil také v Petrovi: větší než ambice být nejpřednějším, nejvíce vědoucím, nejobětavějším z učedníků a nikoli služebníkem druhých, jemuž za jeho službu nepřísluší žádné zásluhy, žádná mzda, žádné uznání.

Neexistuje cíl, který by mohl světit prostředky.

Intermezzo IX

Dokud jsem pospolu s lidmi, protože je „potřebuji“, aby „sdíleli“ moji osamělost, nemohu s nimi nikdy být skutečně pospolu, moje osamělost bude skutečně sdílena: vznikne více osamělostí. Gestem snahy brát nebo dostat je už předem stanovena nemožnost se setkat: není tu, aspoň z mé strany, nikdo, kdo by dokázal být pospolu. Beroucí, očekávající gesto upevňuje osamělost.

Ke snaze o spolubytí musím mít jiné důvody. Jako přechod by to mohlo být přání druhého člověka objevit. To se může stát postupným přemáháním mých příliš kvapných tužeb mít partnera, přítele. Musím postupně odkládat své výmluvy, představy (čili zdi, které stavím před sebe a nemohu tak být s druhým), aby se mi pomalu v druhém člověku rozzářilo promlouvající, hvězdné, jedinečné Slovo. V tomto vyzařování se stávám sám Slovem. Spolu s druhým, mezi námi, v našem středu a uprostřed nás vzchází světlo Logu.

Georg Kühlewind